

EESTI EVANGEELIUMI KRISTLASTE JA BAPTISTIDE
KOGUDUSTE LIIT

KÕRGEM USUTEADUSLIK SEMINAR

Mart Pöör

KOGUDUS KUI LIKUMINE

Lõputöö

Juhendaja: Toivo Pilli, PhD

Tartu 2018

Olen kõigile lõputöös kasutatud teiste autorite töödele, põhimõttelisele seisukohtadele ja muudest allikatest pärinevatele andmetele viidanud.

Autor: .....

(allkiri)

.....

(kuupäev)

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. LIIGITUSED	6
1.1 Teema tekkelugu	6
2. AJALOOST	9
2.1 Teema püstitus	9
2.2 Osadus	9
2.3 Püsisid palvetes	11
2.4 Imetähed	12
2.5 Varaline jagamine	12
2.6 Ristimine	14
2.7 Ajaproov	14
3. LIIKUMISTEooria	16
3.1 Idee	17
3.2 Liikumine	18
3.3 Organisatsioon	18
3.4 Turundus	20
4. OSINT RISTTEE, 3D KOGUDUS, MOKO	22
4.1 Risttee kogudus	22
4.2 3D Kogudus	24
4.3 MOKO	27
4.4 Järeldused	27
5. JÄRELDUSED	28
5.1 Organisatsiooni ülesanded	28
5.1.1 Luua õpetuslikku sisu	28
5.1.2 Anda välja kirjandust	28
5.1.3 Esindada riigis	29

5.1.4	Riiklikud toimingud.....	29
5.1.5	Sellega seonduv vastutus	29
5.2	Liikumise ülesanded.....	30
5.2.1	Kogukondlik	30
5.2.2	Ellujäämine	31
5.3	Liikumise eelised	31
5.3.1	Muutub väga kiiresti vastavalt vajadusele.....	31
5.3.2	Inimesed tahavad kaasatud olla.....	32
5.3.3	Juhtide puudumisel või ebakompetentsuses	32
5.3.4	Tagakiusus	33
5.3.5	Kriitiline suurus.....	33
5.4	Liikumise puudused	34
5.4.1	Organiseeritus	34
5.4.2	Majanduslikud aspektid.....	35
5.4.3	Mõjuvõim riiklikul tasandil	35
5.4.5	Trademark'i puudumine.....	36
KOKKUVÕTE.....		37
KASUTATUD KIRJANDUS		39
SUMMARY		41

SISSEJUHATUS

Õeldakse, et ideed on surematud.¹ Ideede levikust tekivad liikumised. Liikumised organiseeruvad ja tekivad organisatsioonid. Cyprianus oli esimene teoloog/kirikuisa, kes töötas välja selgepiirilise õpetuse kirikust ja selle ametitest.²

Jeesus käib mööda maad ja räägib Jumalariigist. See idee saab kommunikeeritud ja hakkab elama oma elu. Jeesus Naatsaretlane lüüakse risti. Tema elu ja teod ning mõtteavaldused/ideed hakkavad elama oma elu. Tema järgijatest moodustub Jeesus-liikumine. See sünnib veel enne Jeesus Naatsaretlase surma, aga see saavutab oma täieliku iseseisvuse ja mõtestatuse alles peale Jeesuse elu ja missiooni kõrgpunkti - ristisurma.

Jeesuse poolt algatatud liikumine levib ja kasvab (esimese aastasaja jooksul 10 miljonini) kuni selleni välja, et kirikuisad üritavad seda liikumist struktureerida. Samamoodi üritab Cyprianus seda liikumist struktureerida ja selle õpetust kirja panna.

Nagu laps sünnib juba toimivasse ühiskonda ja hakkab ennast mõtestama selle siseselt, kasvades selles kultuuris ja mehhanismides, samamoodi oleme meie tänasel päeval 2 aastatuhandet Jeesus Naatsaretlase poolt rajatud liikumisele ehitanud koguduse kui organiseerunud religiooni keskel, püüdes anda sellele mõtet ja meie ette kerkivaid probleeme lahendada püüdes tahes tahtmata näeme neid oma kogemuse läbi.

Üks koguduse suurimaid probleeme täna Vanas Maailmas on religiooni irrelevantsus ja inimesest kaugeks jäämine.

Selle töö eesmärk on minna tagasi Jeesus-liikumise algusaegadesse ning püüda analüüsida seda vahetult enne kiriku kui organisatsiooni teket ning tänapäeva sotsiaalteaduse subkultuuride ja liikumiste kohta käivate teooriate ja tähelepanekute alusel vaadata Jeesus-liikumise eluvajalikke komponente ja nende rakendatavust tänapäeva ühikonnas.

---

¹ William **Reaper**, Linda **Smith**, "Pilk ideede maailma". Toim. Valter Rummel. Tallinn: Koolibri, 2007, 7.

² Henry Palmer Chapman, „Catholic Encyclopedia (1913)/St. Cyprian of Carthage“.

[[https://en.wikisource.org/wiki/Catholic_Encyclopedia_\(1913\)/St._Cyprian_of_Carthage](https://en.wikisource.org/wiki/Catholic_Encyclopedia_(1913)/St._Cyprian_of_Carthage)], 21.05.2018

1. LIIGITUSED

1.1 Teema tekkelugu

Suutmata leida allikat, olen kunagi kokku puutunud mõttearendusega, et organisatsioonid tekivad ja hääbuvad kiiresti, liikumised on aga palju raskemad ajalookeeristes tekkima ja kaduma. See mõte on mulle pikalt huvi pakkunud. Eelkõige tekkis mul selle kohta küsimusi, kui 2012. aastal väga noore koguduse eestotsast kaks juhti, Jakob Remmel ja mina, pidime minema ajateenistusse. Sisuliselt jäi noor, meeletult kiiresti kasvanud kogudus ilma olulistest juhtidest. Sisuliselt kahe aasta jooksul enne seda oli ühe käe sõrmedel üles loendatavatest noortest sissetulekuta inimeste algatusest saanud Eesti kõige kiiremini kasvav kogudus. Järgneva aasta jooksul, kui me Jakobiga olime oma kodanikukohust täitmas, ei muutunud numbrites väljendatuna koguduses põhiliselt midagi. Sündmusi nädalate lõikes oli sama palju, inimesi pühapäevastel teenistustel oli sisuliselt sama palju, töötunde koguduse juhtimisse võiks hinnanguliselt hinnata samasse suurusjärku jne. Sisuliselt kogudus tardus. Võime küsida paljudest erinevatest organisatsiooni juhtimisalaseid küsimusi, mille vastused aitaks ehk tulevikus sarnastes situatsioonides edukamalt adekvaatseid otsuseid vastu võtta. Kas kogudus oli liialt juhtidest sõltuv? Kas mõned olulised rollid oleks saanud enne teenistusse minekut teisiti jagada? Kas kahe inimese puudumine koguduse juhtorganitest oli kriitilisest piirist rohkem kui kogudus naturaalselt parasjagu sel momendil suutnuks üle elada? Kas see paigalseis oli loomulik osa kaks aastat äärmiselt suure koormusega töötanud koguduse puhkerežiimile minekust? Palju vastamata küsimusi, millele tegelikult minu arvates väga selget vastust ei saagi tagantjärele anda. Aga ajateenistuses olles hakkas mu peas ketrama üks mõte, millele sisuliselt otsin vastust veel tänagi - kas koguduse detsentraliseerituse läbi saanuks ja saaks ka tulevikus sellist juhtide olemasolust sõltuvust vähendada?

Olen konstrueerinud enda jaoks järgneva mõttekäigu, et organisatsioone ja inimgrupe enda jaoks paremini liigitada ja mõtestada ning vastavalt vajadusele kaasa mõelda. Sellest lähtuvalt olen andnud nõu nii noortele väikeettevõtete juhtidele kui ka mittetulundusühingute juhtidele, kes peavad päevast päeva vabatahtlikega töötama. Sellesse kirjatõesse olen kätkenud oma kogemusi nii 3D koguduse, Kaitseliidu vabatahtlike juhtimisest ning mõnede MTÜde juhtidega aruteludest kogutud tähelepanekutest.

Organisatsioonid tekivad ja hääbuvad kiiresti, liikumised on ajaproovile vastupidavamad, ideed aga on surematud.

Kui nüüd keegi küsib mu käest, kuidas ühes või teises situatsioonis toimida, siis mu küsimus lähtub alati sellest samast mõttemudelist.

Soovides midagi kiiresti teha, organiseeri inimesed, saavuta tulemus ning saada inimesed laiali. Tahtes midagi spetsiifilist teha, organiseeri inimesed, saavuta tulemus, saada inimesed laiali. Tahtes midagi ebameeldivat teha, maksa inimestele, saavuta tulemus, saada inimesed laiali. See kehtib sisuliselt kõikide organisatsioonide puhul. Organisatsioonid oma olemuselt on spetsialiseerunud organiseeritud inimeste kogum, millel on ühine eesmärk ja selgelt kokku lepitud mängureeglid. Vahel seob neid organiseeritud inimesi ühine eesmärk töö nimel. Sel juhul on motiveerivaks jõuks makstav palk, vahel aga on ühine eesmärk mingil muul viisil sõnastatav, nagu näiteks koguduse puhul Suur Misjonikäsk. Igal juhul on kokku lepitud mängureeglid, igaüks teab või vähemalt püüdleb selle suunas, et teada, mida ta peab tegema selleks, et ühine eesmärk saaks täidetud. Kogudus on selles suhtes üks anomaalne nähtus. Kogudus ei täida oma eesmärki kasumi teenimise läbi või mingi otsitava seaduse riigikogus läbi surumise läbi, kogudusel seega puudub mehhanism, mille täitumisel ta on oma eesmärgi saavutanud ja mille järel võiks ta laiali saata. Ehk siis kogudusel on ka liikumuslik olemus, mitte ainult organisatsiooniline olemus.

See aga viib mind alati järgmise teesi juurde. Tahtes mõjutada laiemat pilti kui sinu enda kitsas arusaam eesmärgist, taotle liikumist organisatsiooni asemel. Google näiteks on üritanud meeletult suure organisatsioonina luua teatavat vabavara ja maailma muutmise liikumist näiteks oma 20% reeglina.³ See reegel ütleb, et iga töötaja saab 20% oma tööajast pühendada sellisele projektile, mida ta ise vabalt valida saab. Sellest on näiteks välja kasvanud nii Gmail kui ka AdSense ja Google Talk. Samuti võib siin näitena tuua nii hipiliikumise kui ka võrdõiguslikkuse liikumise. Keegi ei saa öelda, et see konkreetne organisatsioon on selle taga. Keegi ei saa esindada ainuisikuliselt seda liikumist, aga selle liikumise ideed on need, mille taha saavad koonduda kõik, kes sellest ideest nakatuvad. Selleks, et mingi liikumine saaks tekkida, peab olema mingi idee, millele seda rajada.

Ideed oma olemuses on surematud. Kellegi kirja pandu võib aastasadu hiljem uue vormi ja kuju võtta, aga seni, kuni on mälestus või kirjutatu ideest, ei ole võimalik seda eitada. See on põhjus miks Lähis-Idas tänasel päeval terroristid hävitavad mälestusmärke ja kultuurimälestisi. See on põhjus, miks aastate jooksul erinevad okupatsioonid on peaaegu alati ka kirjutisi hävitanud või vähemalt tauninud nende levikut.

---

³ Petrana **Radulovic**, „The secret genius of Google’s ‘20% time’ rule.“

[<https://mashable.com/2018/05/11/google-20-percent-rule/?europa=true&>], 21.05.2018

Koguduse kui usuelu vormi üle võib argumenteerida ja seda võib teha ühel või teisel viisil, aga idee kogudusest on juba usu alustaja poolt sisendatud. Kogudus nii suure algustähega kui ka kogudus kui organisatsioon või üksik inimgrupp võib enda vorme ja väljendusviise pidevalt muuta ja sageli seda ka tehakse, aga idee kui selline on midagi, millele pani alguse juba Jeesus ise. Tegelikult muidugi oli ka tema inimene sotsioloogilises mõttes, et ta elas teatud ajal teatud kohas teatud kultuuriruumis, mis omakorda tingis teatava arusaamade ja tavade pealesunnituse, aga ma usun, et tema poolt sõnastatud idee kogudusest kui liikumisest on kultuurideülene. Sellest kõigest aga juba töö järgmistes osades lähemalt.

Üks põhilisi põhjusi, miks ma seda tööd selles vormis hakkasin kirjutama, on sõjanduses aastatuhendeid teada-tuntud arusaam, et jõuga jõu vastu pole mõistlik minna. Seda on sõnastanud nii Sun Tzu⁴, kui ka paljud teised strateegid. Mis juhtub kogudusega juhul, kui kogudus on tagakiusu subjekt? Mis juhtub kogudusega, kui juhtidega peaks midagi juhtuma? Mis on koguduse liikumapanev jõud organisatsiooni tasemel? Mis on koguduse liikumapanev jõud liikumise tasemel? Mõnele nendest küsimustest püüan vastuseid või vähemalt edasisi suunavaid küsimusi ja suundi pakkuda.

---

⁴ Eric **Jackson**, “Sun Tzu’s 31 best pieces of leadership advice”.

[<https://www.forbes.com/sites/ericjackson/2014/05/23/sun-tzus-33-best-pieces-of-leadership-advice/#6c01219f5e5e>], 23.05.2018

2. AJALOOST

2.1 Teema püstitus

Jeesuse poolt rajatud kogudus, religioosne liikumine judaismi sees, oli oma algusaegadel väga tugevalt mõjutatud judaistlikest arusaamadest ja tavadest, aga Jeesuse poolt algkogudusele edasi antud õpetuslikud elemendid ja arusaamade rakendused võivad meile veel ka tänapäeval lisaks kirja pandud allikatele kõnelda Jeesus-liikumise poolt oluliseks peetavate väärtuste kohta.

Püüan tuua Apostilte tegude raamatu alusel välja minu jaoks silmapaistvad elemendid, algkoguduse poolt oluliseks peetud ja praktiseeritud teod, toimingud ja arusaamad ning hiljem neid siduda Jeesuse poolt õpetatuga.

Hiljem püüan neid elemente vaadelda liikumisteooria ja organisatsiooniteooria valguses ja leida praktiline lahendus meie tänapäeva koguduse jaoks.

Antud arutluse pinnalt püüan luua teooria või tõlgenduse, mis põhineb mu enda esitatud andmetel, ehk on põhistatud. Meetodina kasutan induktiivset meetodit, ehk siis alustatud teooriale lisan omapoolsed tähelepanekud ning andmekogumid ning analüüsin neid paralleelselt. Kõige selle käigus toimub abstraktne tõestamine teemast lähtuvalt. Hoolimata jäikade uurimismeetodite puudumisest loon ma kontekstuaalseid järeldusi, kuidas uuritav materjal enda tähendust lahti mõtestab.

Apostlite teod 2:42

"Ja nad käisid kodasid mööda, püsisid palvetes, murdsid leiba ning püsisid apostlite õpetuses."

Antud töös keskendun algkoguduse ülesehitusele. Alggogudust pean silmas selle tähenduses klassikalises tähenduses enne Nikaia kirikukogu 325. aastal.

2.2 Osadus

Apostlite teod 2:42

"Ja nad käisid kodasid mööda, püsisid palvetes, murdsid leiba ning püsisid apostlite õpetuses."

Nad püsisid osaduses - käisid kodasid mööda. Paljud õpetlased arvavad, et keskmine kodus majutatud kogudus ehk algkoguduse liikmeskond oli umbes 40 inimest. Umbes nii palju mahtus korraga avarasse ruumi korraga kuulama. Täna sel päeval leiavad mitmed uuringud, et number 40 on mingil määral isegi inimsuhteid uurides oluline number, sest üle 40 liikme grupis hakkavad kaduma inimestevahelised lähedased suhted. Kui veel alla 40-liikmelises kogukonnas kõik tunnevad kõiki, siis üle 40 liikme muutuvad inimestevahelised isiklikud suhted oluliselt nõrgemaks, kuni ühel hetkel kaovad üldse. Suurtes gruppides inimene teab, et ta teab inimest, aga ta ei tunne teda isiklikult.

Lisaks templiteenistusele, kus Jeesust järgivad juudid, keda hiljem hakati nimetama kristlasteks, käisid, oli nende jaoks veel üks eriline osadusvorm - nad käisid kodudes.

Kui templiteenistusel ja sünagoogides käidi eelkõige Jeesusest kui messiast rääkimas, siis kodudes viibiti eelkõige palve ja osaduse eesmärgil. Koos lauldi laule ja tehti palju muudki.

Nagu näeme, ei olnud jõudnud esimesel sajandil veel vormuda algkoguduse siseselt organisatsioonid. Alkoguduse juudi kogukondades organiseerisid elu ja olu suuresti apostlid.

Kui toetuda aga ainult Uues Testamendis leiduvale materjalile, siis apostlid juudi kultuuris seadsid ja sättisid äärmiselt vähe või üldse mitte igapäevaelu. Seevastu oli apostlite põhiliseks ülesandeks usu aluste selguse ja õpetuse korrektne hoidmine. Paulus oli üks esimesi, kes hakkas struktureerima või vähemalt ametisse seadma ja juhtima kogudusi (kuigi ka seda pigem autonoomseid kogudusi suunates, mitte käskides) suuremal alal korraga. Asja teeb veel eriti eriliseks asjaolu, et Jeesus-liikumine oli suuresti põranda all. See tekitas asjaolu, et organisatsioonide tekkimine oli pärsitud. Küll aga organiseerusid nõ raku-tasandil kogudused ise. See tekitas olukorra, kus ühe juhi tapmise või küüditamise läbi jäi kogukond ikkagi toimima.

Hiljem käsitlen tagakiusu pikemalt, aga sellised organiseerimata osaduskonnad olid kristlust iseloomustavaks nähtuseks veel sajanditeks.

Mis olid selle eelised?

Seda ei olnud võimalik summutada. Kui kedagi sünagoogist välja visati, siis kodus võidi ikka teha, mida taheti. See oli hoomamatu ja haldamatu. See oli vahetu.

Mis olid selle miinused?

Sellel puudus keskne juhtimine v.a. antud võim ehk apostlivõim. Juhtida sai ainult kõigi poolt tunnustatud võimu kaudu. Sama asja üle on arutlenud üks kirjutaja, kelle isikut mul pole võimalik kindlaks teha, aga kelle töö pealkiri on "Kogudus kui muutuv kogukond - baptistiline koguduslik elu ja juhtimine"⁵ ja kelle töö tõstatab samamoodi küsimuse koguduse juhtimise kohta enamushääletuse alusel. See tekitab palju kitsaskohti. Demokraatia on hea juhtimisvorm, kui otsustada on vaja pikaajaliste suundumuste üle, aga demokraatia on aeglane ja sageli suuresti lobitöö tulemus.

2.3 Püüsid palvetes

Algkoguduse elu üks läbivaid jooni oli palves püsimine. Seda võime näha loost, kus Peetrus oli vangis, aga kogudus palvetas tema pärast.

Ap 12:5 "Nii peeti siis Peetrust vangis, aga kogudus palvetas lakkamatult Jumala poole tema pärast."

Sellest loost selgub hiljem selgelt, et toas ei olnud mitte ainult üks palvetaja, vaid seal toas kogudus kogunes regulaarselt.

UT ei anna selgeid vastuseid küsimusele, kuidas nad seda tegid, aga ilmselt toetusid nad oma arusaamas mingil määral kindlasti Jeesuse poolt õpetatud printsiipidele palve osas - sõnade rohkus ei ole määrav, aga loeb alandlikkus ja südame hoiak, millega minnakse Jumala ette. Selle analüüsimine ei ole selle töö raames aga mingilgi viisil oluline. Oluline on see, mida palvetamine tegi grupi jaoks - palve sotsioloogilised mõjud. Kindlasti tasub ka vaadata seda, kuidas palvetamise vorm oli kujunenud.

Me ei näe mitte kusagil Uue Testamendi õpetuses, et koguduses oleks olnud eestpalvetaja. Eestpalvetajad tekkisid alles suurte katedraalide ehitamise ja vaimulikkonna lihtuskliku vahele suure vahe tekkimisega pärast varakristlikku ajajärku.

Juutide kultuurist mõjutatud palvetamise viisid ja tavad jäid mõjutama ka tervet algkoguduse ajajärku. Palvetati eelkõige grupis koos, kus kõigil oli võimalik palveks üles astuda.

---

⁵ Autor teadmata. "Kogudus kui muutuv kogukond - baptistiline koguduslik elu ja juhtimine "Pole mõtet vahetada Rooma paavsti kohaliku paavsti vastu". Erakogu.

Palvetamine oli Jeesuse õpetuses läbiv - ta ise käis palju palvetamas, Paulus õpetab, et me peaksime olema püsivalt palves ja palvetama lakkamata.

Koguduse koos palvetamised olid eelkõige teineteise eest ning arvatavasti ka üleüldises mõttes kõikide palve, mitte eest juhitud palve, kus teised lihtsalt kaasa mõtlevad.

2.4 Imetähed

Algkoguduses toimus palju imetähti, või vähemalt on selle kohta suulises ning sellele toetuvalt kirjalikus pärimuses Luuka ülestähendustes hulgaliselt näiteid. Selle töö raames ei hakka ma neid eraldi välja tooma.

Mis olid imetähtede toimumise mehhanismid?

Eelkõige võime näidata, et need toimusid vahetu palve läbi. Inimesed tervenesis nende eest palumise peale. Leidub ka pärimus selle kohta, et Peetruse higerätikud tervendasid, aga selle kohta puuduvad mul head ja usaldusväärased allikad.

Kui tervenemine, mis algkoguduse suhtes tekitas ülejäänud juutides ja ka Kreeka-Rooma maailmas imestust ja austust, oli niivõrd oluline ja vahetu, siis jõuame järeldusele, et seda tegevust ei ole kuidagi võimalik institutsionaliseerida. See tegevus jääb alatiseks vahetuks ning inimeste kätte.

Jeesus küll saatis välja jüngrid kahekaupa imesid tegema ja rahvale head sõnumit kuulutama, aga hiljem tuli välja, et Jeesus varustas neid seda tegema, mitte ta ei käskinud seda neil teha.

2.5 Varaline jagamine

Uues Testamendis leidub hulgaliselt näiteid varaliste vahendite ümberjagamisest. Võime leida sellekohaseid sätteid ka Vanast Testamendist ja seetõttu ekslikult eeldada, et varaline ümberjagamine oli miski, mis oli judaistlikule usule omane ja seetõttu ei pruugiks olla kristliku kiriku õpetuses väljaspool juutide mõjupiirkonda määrava tähtsusega, aga selle koha pealt tahaksin just tuua vastuväiteid Kreeka-Rooma kristlikust kultuuriruumist.

1Kr 16:1 "Korjandusest pühade jaoks: nii nagu ma olen korraldanud selle Galaatia kogudustes, nõnda tehke ka teie."

2Kr 8:6 "Nii me siis julgustasime Tiitust, et ta teie keskel viiks lõpule selle korjanduse, nii nagu ta seda kord on alustanud."

Ap 24:17 "Nüüd ma olen aga pärast mitmeid aastaid tulnud tooma annetusi oma rahvale ja ohverdama."

Nagu nendest kirjakohtades välja lugeda võime, siis oli juutide majanduslik olukord võrreldes korintlastega kehvem ning seetõttu tundub, et Paulus organiseeris kogudusi panema kokku korjandust juutide näljahäda leevendamiseks.

Ap 6:1 "Aga neil päevil, kui jüngrite arv kasvas, hakkasid kreekakeelsed juudid nurisema heebrea keelt kõnelevate vastu, et igapäevases abiandmises jäetakse nende lesed kahe silma vahele."

Antud kirjakohtas tulevad kreekakeelsed juudid nurisema, et neile ei anta piisavalt abi. Vastus autoriteetsete juhtide käest on huvitav nii mõneski aspektis. Apostlid ei hakanud ise selle murega tegelema, vaid panid igale kogudusele endi seast vastutavad vaimulikud - diakonid. Antud näites näeme seda, kuidas algkogudus säilitas enda liikumisele põhised omadused, aga hästi väike juhtimisorgan apostlite näol ei hakanud enda alluvusse seadma mingeid ametikandjaid, vaid käskis kogudustel endil seada ametisse seitse ülesande täitjat.

Ap 6:3 "Vennad, vaadake endi seast seitse meest, kellel on hea maine ja kes on täis Vaimu ja tarkust, et me võiksime nemad seada sellesse ametisse."

Seeläbi püsis liikumisele omane likviidsus, aga ülesanne sai ka täidetud.

Varaline jagamine võib toimuda organisatsiooni abil ja tõenäoliselt saavutab see oluliselt paremaid tulemusi organiseerudes, aga kui vajadusi on palju, siis kes otsustab, millele kulutusi teha? Kui meil on üks suur kristlik kogudus, siis selle siseselt toimub ikkagi pisikestes gruppides otsustamine, kuhu ja miks ja millal raha saata. See on ka näide Peetruse-poolsest otsusest. Siis tuleb Paulus, kes struktureerib kogudust, aga idee jääb samaks - liikumine seal all on isikliku vastutuse peale ehitatud.

2.6 Ristimine

Ap 2:40-41 "Veel paljude muudegi sõnadega veenis Peetrus neid ja manitses: „Laske end päästa sellest sõgedast sugupõlvest!” Kes nüüd tema sõna vastu võtsid, need ristiti, ning sel päeval lisati nende hulka umbes kolm tuhat inimest."

Jeesus käskis kõigil ristida, mitte ainult kogudusel organisatsioonina ja seeläbi mitte ainult juhtidel. Kui Peetrus oleks üksinda nelipühapäeval ristinud, siis poleks ta kunagi 3000 inimest jõudnud ristida.

Olen kuulnud erinevaid teooriaid, kuidas Peetrus seda tegi, aga idee jääb samaks. Mis siis, kui ma olen üksinda üksikul saarel ja pole ühtegi katoliku preestrit, kas siis inimene jääb armust ilma? Ilmselgelt ristitud ristsid. Heaks näiteks selle kohta võib tuua eunuhhi ristimise Filippuse poolt.

Ap 8:36 "Aga kui nad teed mööda edasi läksid, jõudsid nad ühe vee äärde. Ja eunuhh lausus: „Ennäe, vesi! Mis takistab, et mind ei võiks ristida?""

2.7 Ajaproov

Mis juhtub kogudusega tagakiusu kontekstis?

Algkoguduses löödi perekonnad puruks ja seeläbi kogudus kasvas meeletult.

Robert Louis Wilken, ajaloo emeriitprofessor Virginia Ülikoolist on kirjutanud järgneva statistika:

"Esimese sajandi lõpuks oli Rooma impeeriumis vähem kui kümme tuhat kristlast. Kogu rahvaarv Rooma impeeriumis tol perioodil oli ligikaudu kuuskümmend miljonit, mis annab kristlaste suhtarvuks ühe sajandiku protsendist, ehk 0.0017 protsenti kui võtta aluseks kaasaegsed sotsiaalteaduslike uurimuste tulemused.

Aastaks 200 võis see number olla kasvanud pisut üle kahesaja tuhande inimeseni mis siiski on pisike vähemus, alla ühe protsendi (0.36).

Aastaks 250 oli see number kasvanud aga juba üle miljoni mis teeb suhtarvuks peaaegu kaks protsenti kogu rahvastikust.

Kõige äkilisem muudatus tuleb aga kaks generatsiooni hiljem. Aastaks 300 moodustasid kristlased kuni kümme protsenti kogu rahvastikust, moodustades seega koguarvuks kuni kuus miljonit.

Kõik need arvud on arvestuslikud, mitte täpsed. Kuna ei ole kindlat demograafilist andmestikku, siis on neid võimalik kasutada ainult koos teiste kõrvutatavate materjalidega kooskõlas. Need aga näitavad, et koguarvuna kristlaskond kasvas alguses aeglaselt, kolmandal sajandil aga kasvu kiirus suurenes ning kui keegi joonistaks graafikut neljanda sajandi kohta, siis see teeks ühe korraliku kõvera meeletu kasvu suunas. Kristlasi leidis kõikides põhilistes suuremates linnades kogu impeeriumis ning paljudes väiksemates linnades ning sai üha selgemaks, et kristlus ei ole lihtsalt üks mööduv nähtus. Veelgi enam, kogudus tõmbas ligi inimesi kõiksugustest eluvaldkondadest ja sotsiaalsetest klassidest ning nende juhid olid hästi haritud, kultuursed, hästi varustatud ning hea kõnepidamisoskusega.⁶

313. aasta Milano ediktini oli kristlased Rooma impeeriumis tagakiusu all ja neid hukati avalikult. Üks kristluse kiire levimise põhjusi on kindlasti küüditamine. Küüditamise läbi levisid kristlased väga kiiresti üle terve impeeriumi ja seeläbi said sisuliselt kohustusliku levimise kaasautoriteks. See ei olnud ilmtingimata meeldiv, aga liikumise arengut silmas pidades oli see kahtlemata ülioluline aspekt. Teiseks oluliseks aspektiks pean seda, et tänu tagakiusule pidi iga liikumises osa olev kristlane leidma kiiresti enda usulised tõekspidamised ja olema nendele kindel. Kui koguduse elu oleks juhitud ainult struktureeritult nn ülevalt alla juhtimise läbi, siis poleks kunagi see nii kiiresti nii iseseisvaks ja tugevaks liikumiseks kujunenud.

---

⁶ Justin **Taylor**. "Early Church Growth".

[<https://www.thegospelcoalition.org/blogs/justin-taylor/early-church-growth/>], 23.05.2018

3. LIIKUMISTEORIA

"Robert Michelsi oligarhia raudne seadus ütleb, et organisatsioon professionaliseerumise käigus alati sünnitab oligarhilise struktuuri. Sotsiaalseid liikumisi iseloomustab dialektika: ühelt poolt formaalne organisatsioon, teisalt spontaansus. Liikumine võib koosneda ka erinevatest organisatsioonidest, kuid üks neist on tavaliselt keskne. Organisatsiooni iseloomustab eesmärkidele orienteeritus, liikumiste puhul tavaliselt sotsiaalne muutus või selle ärahoidmine. Organisatsiooni iseloomustab veel tööjaotus (vertikaalne või horisontaalne). Ilma organisatsioonita pole liikumised tegutsemisvõimelised kuigi kaua, see annab pikaajalise tegutsemise mõõtme, planeerimise.

Samas võib ka siin näha muutusi. Nn uute liikumiste puhul on organisatsiooni osakaal suhteliselt nõrk, tähtsam on spontaansus. Organisatsiooni sees määratakse kindlaks liikumise eesmärgid, tekib ühtne eesmärk, mida on võimalik koondada otsustesse ja publikatsioonidesse. Organisatsioon võimaldab pidevat mobiliseerumist, koondab inimesi, ihaldab ressursse, kogub neid, annab legitiimsuse - riik ja ajakirjandus otsivad alati midagi või kedagi, mis esindaks liikumist. Organisatsioon võimaldab prestiiži, informatsiooni, teadmiste akumuliseerumist. Organisatsioon võib olla vajalik ka tegevuse puhul. Algul võib hakkama saada ilma organisatsioonita. Kui tahame mõjutada institutsiooni, on meil vaja pikemas perspektiivis tegutsemise võimet.

Sotsiaalsetes liikumistes on liikmeskond piiritlemata ning on lühiajaline ja probleemipõhine. Sageli on liikumised riigiüleised - feministide liikumine, gei - ja lesbiliikumine, globaliseerumisvastased liikumised.

Sotsiaalsed liikumised eelistavad otseseid aktsioone ja edendavad teatud väärtusi.

Eelmodernsed sotsiaalsed liikumised

Mässud tööstusmasinate kasutuselevõtu vastu. Protesti põhjuseks olid ühiskonnas toimuvad muutused ja kohalikud probleemid, kuid hakkas tekkima ka uusi modernsemaid liikumisi, mille mõju kandus hiljem ka alamatele klassidele. Uutest tegevusvormidest hea näida on laulupeod - kogunemine. Tekib kodanike sfäär, luuakse tegutsemisrepertuaar, mille kaudu on võimalik kodanikke valitsuse tasandil esindada.

Modernsed sotsiaalsed liikumised

Muutunud on ühiskonna struktuur, ühiskonnaelu erinevad sfäärid on eristunud. Mõjutamisvormid on streigid, valimisvõitlus. Tegevus toimub läbi organisatsiooni. Tegevust hakkab suunama organisatsioonisisene loogika, tekib hierarhia. Tagaplaanile jääb spontaanne ehk käigupealt tulev tegutsemine. Tekib objektiivne vajadus organisatsioon moodustada.

Teine iseloomulik tegur on ratsionaliseerumine, vahendite taktikaline läbivaatamine. Tekib strateegiline debatt liikumiste sees. Püüe ratsionaalselt kaalutleda, mis on parem. Kolmandaks on ühiskonnaelu sfääride teineteisest eraldumine, nt noorsooliikumised, naisliikumised. Tekivad paramilitaarsed organisatsioonid. Demonstratsioonid organiseeritakse ja planeeritakse. Harvad on demonstratsioonid, mis pole organiseeritud organisatsioonide poolt.

Uued sotsiaalsed liikumised

See faas tekib pärast eelnevaid kogemusi, kui on juba midagi saavutatud. Kaudsed mõjutusvahendid pole enam esikohal. Välditakse suurt organiseeritust. Esiplaanil on hoopis otsene aktsioon. On sümboolne tähendus. Eesmärk on inimeste tähelepanu pööramine probleemile, mitte otsene sunni õhutamise. Uus nähtus on kodanikeallumatus, teadlikult rikutakse seadusi, kuna seda ei peeta õiglaseks. Demonstratsioonid võtavad uusi vorme, nt Balti kett. Massimeedia on saanud üha olulisemaks osaks, milleta on raske inimesi mobiliseerida. Uued liikumised püüavad läbi murda juba väljakujunenud maastikel. Lääne suurparteid olid määratud tegutsema klassiühiskonnas, vana parteistruktuur ei sisalda kõiki dimensioone, mis kaasaegses klassiühiskonnas on vajalikud. Sõnum suunatakse otse avalikkusele.

I laine 60-ndatel - üliõpilasrahutused, kodanikuõiguste liikumised

II laine 70 II poolel ja 80tel keskkonnaliikumised

III laine 80-90tel Kesk - ja Ida-Euroopa vabastusliikumised"⁷

3.1 Idee

Idee on surematu. See võib jätta mõned generatsioonid vahele ja jälle targata. Idee peab olema talletatud. Esimesed ideed olid tundlikumad ajas, st nad levisid suulise pärimusena ning ei saanud nii lihtsalt generatsiooni vahele jätta. Kirjutatud idee korral on oluline mõista, et kirjutaja ja lugeja vahel on ajaline ja kultuuriline vahe, mistõttu ei saa olla alati veendunud, et lugeja mõistab kirja pandud ideed samamoodi kui seda mõtles kirjutaja. Seetõttu on alati

---

⁷ Erakogu. Tallinna Ülikooli sotsiaalteaduste loengust kirjutatud konspekt. 2015.

võimalus, et kirjutaja idee teiseneb uueks ideeks uue tõlgendaja käes. Aga hoolimata kõigest sellest saab siiski väita, et ideed on surematud. Seni, kuni on olemas keegi, kellel on ligipääs ideeni, on alati ka võimalus, et see idee ärkab uuesti ellu.

3.2 Liikumine

Liikumised formuleeritakse alati mingi idee ümber. Näideteks võib vabalt tuua kõige lihtsamini tekkivad vastupanuliikumised. Vastandutakse millelegi, idee on lihtsalt formuleeritav ning kergesti leviv. Liikumise oluline aspekt on see, et veel ei ole kindlaid organiseeritud struktuure või polegi see taotlus. Ollakse paindlikud oma struktuuris ning vastavalt ülesandele formeerutakse ümber. Oluline on ka vähene spetsialiseerumine. Igaüks on võimaline tegelema enam-vähem kõikide rollidega.

3.3 Organisatsioon

Organiseerumine ehk spetsialiseerumine toimub liikumise hilisemas faasis, kui on vaja efektiivsust kasvatada ning liikumise läbi mõjutada ka instantse. Kui pole selget juhtfiguuri või turunduslikku nägu, siis pole võimalik liikumisel tekitada endast selget kontuurset kuvandit, seeläbi aga kannatab mõjuvõim.

Aastasade jooksul on kogudused organiseerunud erinevalt. Küll oli selleks paavsti poolt juhitud Peetruse apostellikule võimule tuginev patriarhaalne kogudusemudel, küll on sellest ka palju teisi näiteid ajaloost leida. Aga üks läbiv joon on olnud ikkagi spetsialiseerumine. Suuresti on see tingitud olnud kindlasti kirjaoskuse leviku puudumisest ja Piibli tõlgendamise oskamatusel lihtrahva seas, aga teisalt oli sel viisil võimalik hoida ka kiriklikel toimetustel nagu ristimine, laulamine, matused jms silm peal ja jälgida nn kirikukihelkonnas toimuvat. Seeläbi oli vaimulikuamet sageli ilmaliku haridusega seotud, st et ilmik pidi minema kooli, et õppida ära vaimuliku kutse.

Viimaste aastakümnete jooksul interneti ja meedia leviku läbi on aga juhtunud selline asi, et videomaterjalid ja kirjalikud andmekandjad õpetuslike seisukohtade ja õpetuslike materjalidega on vabalt kõigile peaaegu alati kättesaadaval. Seda tegelikult ka tagakiusu piirkondades. Seeläbi pole niivõrd vaja minu arvates mitte õpetuslikku juhatamist, vaid pigem kogukondlikku kuuluvust. Seeläbi aga on kiriku organiseerumise etapis leidmas aset olukord, kus minu arvates koguduse vanemad (õpetatud vaimulikkond) peaks tegelema eelkõige mitte õpetamisega, vaid kvaliteetse materjali tootmisega, nii et igal pisemal kogukonnal oleks võimalik alati leida enda

vajadustele vastavalt materjali oma keeles ja omale kõige sobivamas formaadis. See aga omakorda on toonud meid olukorrani, kus pühapäeval organiseeritud koguduse koosvibimisel ei ole sisuliselt vaimulikul enam õpetavat funktsiooni, vaid koosoleku läbiviimise funktsioon. Kunagi isiklikus jutuajamises kurtis mulle üks mu pastorst sõber, et pühapäeval ei ole tema enam oma koguduse pastor, vaid kõik need maailmakuulsad internetist kuulatavad kõnelejad on tema koguduse pastorid. Ja see on minu arvates hea koht, kus olla, sest me ei peaks võistlema oma kogukonnas õpetamise eesõiguse eest, vaid me peaksime keskenduma sellele, mida algkogudus pidas oluliseks: osadust, palvet ja leivamurdmist ehk ühist osadust. Fakt, et inimestel on rohkem ja rohkem kvaliteetseid õpetajaid, keda kuulata, see peaks pühapäeval kantslisse minevat pastorit pigem rõõmustama.

"Ligipääs meediale on tänapäeval nii kohene ja interaktiivne võrreldes ajamahuka ja passiivse olekuga minevikus. Inimesed loovad aktiivselt ise meediat ja informatsiooni olles samal ajal ka ise selle lõppkasutajad. See mõjutab religioosset turgu kahel viisil. Esiteks, usklikud kasvavalt eeldavad olla pigem aktiivselt kaasatud tegevustesse selle asemel, et olla passiivsed tarbijad religioosse informatsiooni osas. Nad mitte ainult ei taha valida erinevate valikute vahel, vaid tahavad aktiivselt osaleda ning kujundada religioosset "produkti." Teiseks neid on palju raskem teha rahuldatud "klientideks" teenistustele ja tegevustele kohalikus koguduses kui jutlused, blogid, ja live-ülekanded veelgi huvitavamatest jutlustajatest või veelgi erilisemad üritused ja sündmused üle terve maailma on kättesaadavad väga lihtsalt."⁸

Üheks heaks näiteks kogukondade gruppide juhtide mõjutamise ja juhtimise näitena võib tuua nelipühi kiriku sisest punkti sarnase arusaamaga, kelle üheks nn apostlik peetu on kirjutanud - "... võibolla võiksin ma juhtida sadade koguduste juhte. Kui minust saaks juhtide juht, siis ma võiksin olla võrkude ühendaja ja ma saaksin võimendada neid liikumisi ja aidata neil tagada rahastatus siis sel juhul ei oleks meie tegemistel mitte mingisugust piirangut. Nii andis Jumal mulle vajalikud kontaktid mitte ainult ülevaate omamiseks, vaid et koguduserajajaid võimendada. Nii me hakkasime väga jõuliselt kasvama selle kontseptsiooni alusel ning nüüd meil on üle 8000 koguduse ja tööpunkti 42 erinevas riigis."⁹

---

⁸ Brad **Christerson**, Richard W. **Flory**. "The Rise of Network Christianity". Oxford University Press, 2017, 116.

⁹ Ibid lk 33

Samuti usuvad R. Christensen ja R. Flory, et kokkuvõttes võib järeldada, et "usulised grupid, kes on organiseerunud võrgustike ümber järkavad turuosa hõivamist lähitulevikus, samas kui traditsiooniliselt organiseerunud denominatsioonid ja kogudused jätkavad kahanemist."¹⁰

Nende arusaama kohaselt "usk muutub rohkem praktikate põhiseks mitte teoloogia põhiseks."¹¹ Nende remarkide alusel võib tuua paralleele sellega, et kogudused kui liikumised või liikumiste/kogukondade liikumised võiksid tulevikus omada oluliselt tugevamat kõlapinda kui klassikaliselt organiseerunud kogudused ning oleks mõistlik organiseeruda ümber nii, et iga kogukonna liige võiks tunda ennast eelkõige osana koguduse tööst ja seeläbi ka tunda ennast "järgijast liidrina."¹²

3.4 Turundus

"Tõelise sotsiaalseosega turunduskampaania ja vanamoodsa heategevusliku promoürituse vahel on olulisi erinevusi. Ehk kõige üllatavam on, et lühiajalise promotsiooniga ei kaasne kiiret läbimüüki, mis ju ometi on PRi esmane motiiv. Pidevalt arenevad ja turundusteadlikud tarbijad näevad taolistest programmidest läbi ja tunnistavad need selleks mis nad tegelikult on. Ekspluateerivad katsed osta eetilisi väärtusi ja kliendilojaalsust ajastul, mil need väärtused tuleb välja teenida, on määratud läbikukkumisele."¹³

Kogudus on aastasadu tegelenud heategevuse ja vaeste ning kannatajate eest hoolitsemisega. Täna sel päeval tunnevad sageli ka kogudusevõõrad inimesed, et see on üks usklike kogukonna üks kõige suuremaid ülesandeid ja teeneid ühiskonnas. Arvukaid supikööke kodututele talvisel külmal ajal ja riideabi jagamisi leidub igas usulahus ja seda praktiseeritakse usinalt. Küsimus täna sel päeval on pigem selles, et kas koguduse kauged inimesed tunnevad selles odavat reklaami, või päriselt maailma muutuse püüdlust. Kui kogudus tahab tervikuna olla maailma muutev ja elumuutev usuliikumine, siis tuleb mõelda tõsiselt kuidas võiks kuvand kogudusest muutuda ühiskonnas tervikuna turunduse seisukohalt tugevamaks. Kui EEKBL tegutseb selline organisatsioon nagu Sõbralt Sõbrale, siis võibolla on turunduslikust seisukohast kasulikum viia selle organisatsiooni tegevus ja ka kasum pisikesest MTÜst liikumiseni. Seda võiks minu

---

¹⁰ Ibid lk 165

¹¹ Ibid lk 166

¹² Ibid lk 162

¹³ Marjorie **Thompson**, Hamish **Pringle**. "Hingega bränd - kuidas sotsiaalseosega turundus kujundab brände". Toim. Heli Vahing, Rene Tendermann. Tallinn: Pegasus, 2003, 119.

arvates teha väga edukalt näiteks kasutades kogukondi ja kodugruppe selle organisatsiooni viimisel ühiskonnani. Nimelt võiks panna sellele külge sildi Sõbralt Sõbrale ning osasid poest ostetud esemeid lasta vanematele klientidele kohale viia linnas nagunii sõite sooritavatele kodugruppidele. Kui on teada, et Tallinna Mustamäe linnaosas toimub teisipäeva õhtul kodugrupi koosolek, siis võiks vanemale kliendile kohe välja pakkuda, et meie usuliikumise inimesed viivad talle ostetud tooli kohale. Seeläbi tekiks tugevam seos Sõbralt Sõbrale organisatsiooni ja kriitliku teeniva usu kuvandi vahele. Neid näiteid sellistest teenimisvõimalustest ja laiapindsest kogukondlikust teenimisest võiks tuua rohkemgi, aga selle näite läbi arvan et oleks võimalik ühiskonnani oluliselt rohkem viia sõnumit kristlusest kui teenivast ja armastavast usust.

4. OSINT RISTTEE, 3D KOGUDUS, MOKO

Viimase kahe kümnendi jooksul on minu subjektiivse hinnangu alusel rajatud Eestisse kolm suhteliselt sarnase usuliste arusaamade ja väljendusviisiga kogudust. Neil kõigil on sõnavaras palju enam kasutatavaid sõnu nagu kogukond, liikumine, grupid. Sageli vastandutakse teadlikult ja küllap osalt ka teadvustamata traditsioonilistele arusaamadele või väljendusvormidele. Püütakse võimalikult vähe liturgilisi traditsioone tekitada ning seeläbi tegelikult sageli just tekib uus liturgia, mis on vanast erinev, aga on siiski liturgia.

Üheks omapäraseimaks karakteristikaks võib siiski pidada arusaama, et kogudus ja kogukond ei ole sünonüümid, st et koguduse liikmed elavad sageli väga erinevates kogukondlikes tunnetustes ja sfäärides. Kelle tutvusringkonnas on rohkem teadlasi, kellel seevastu just rohkem noori ja vallalisi jne. Aga need kogudused on endale seda teadvustanud ning lasknud kõikidel neil inimestel leida endale sobivaima kogukonna ning seeläbi endale sarnaste inimestega (või vähemalt sarnasesse piirkonda kuuluvate inimestega) luua kogudusliku elu väljendusviisiks sobivaimad meetmed.

Järgnevalt olen võtnud OSINTi meetodil (open source intelligence) ehk siis avalike allikate töötamise alusel lahkamiseks nende kolme, Risttee, 3D koguduse ja MOKO seisukohad ja püüdnud neid vaadeldes välja tuua või luua uuematele kogudustele ühised karakteristikud.

4.1 Risttee kogudus

"Risttee on kogukond tavalisi inimesi, keda Jeesus on muutnud ning muutmas. Tänu sellele tahame me Jumalat rohkem tundma õppida ning elada kui perekond, mis on saadetud teenima meie linna.

Enamus Risttee koguduse tegevusest toimub elades oma igapäevast elu väiksemates kogukondades. Samas kord nädalas saame me ka ühiselt kokku - selleks et puhata, tähistada ning õppida tundma Jumalat ja tema aegade ülelugu."¹⁴

Lisaks sellele on Risttee kogudusel neli identiteeti, mille väljendamist nad oluliseks peavad. Nendeks on: perekond, teenijad, saadikud, ülistajad. Mis üllataval kombel kattub üks ühele

---

¹⁴ **Risttee.ee** [<http://risttee.ee/kes-me-oleme/kes-ja-mis-on-risttee/?view=mobile>], 24.05.2018

J. Vanderstelti arusaamaga missionaalsetest kogukondadest.¹⁵

Perekond

"Me oleme Jumala lapsed, kes perekonnana elades hoolitsevad üksteise vajaduste eest. Jumala eesmärk on läbi aegade olnud leida ja muuta inimesi selliselt, et nende eludest võiks kõik näha, milline Tema on. Tänu Jeesusele oleme me Jumala armastatud lapsed - Jumala pojad ning tütreid. Perekonnana me jagame oma elu üheskoos - naerame ja nutame, tülitseme ja lepime, pidutseme ja sööme, hoolitseme üksteise praktiliste vajaduste eest, julgustame, noomime, räägime üksteisele tõtt armastuses."¹⁶

Teenijad

"Me oleme Jumala sulased, kelle elustiiliks on teenimine. Jeesus, inimeseks saanud Jumal, elas siin maa peal otsekui teenija. Ta oli higine, verine, väsinud, loobudes lõpuks isegi oma elust. Seda selleks, et inimesed võiksid kogeda päästet ja taastatud suhet Jumalaga. Jeesuse järgijatena tahame ka meie rõõmsalt teenida üksteist ning inimesi, keda Jumal me ellu juhatab. Me ei tee seda kohustusest ega püüdest võita inimeste heakskiitu, vaid samasuguse suhtumise ja alandlikkusega nagu Jeesus."¹⁷

Saadikud

"Me oleme Jumala saadikud, kelle elud ja sõnad näitavad tulevast reaalsust. Jumal saatis oma poja Jeesuse maailma inimesena. Ta elas konkreetses kultuuriruumis, sõi ja suhtles, töötas ja puhkas selliselt, et inimesed tema ümber nägid ja kogesid, milline Jumal tõeliselt on. Nõnda ka meie, olles ise kogenud lepitust, oleme nüüd lepituse saadikutena saadetud oma kultuuri ja inimeste keskele taastama kogu loodu suhet Jumalaga. Saadikutena õpime me tundma oma kultuuri ja inimesi selliselt, et Hea Sõnum oleks meie sõnade ja tegude kaudu mõistetav ja arusaadav."¹⁸

---

¹⁵ Jeff **Vanderstelt**. "What Is a Missional Community?"

[<http://www.desiringgod.org/articles/what-isa-missional-community>], 24.05.2018

¹⁶ **Risttee.ee** [<http://risttee.ee/kes-me-oleme/perekond/?view=mobile>], 24.05.2018

¹⁷ **Risttee.ee** [<http://risttee.ee/kes-me-oleme/teenijad/?view=mobile>], 24.05.2018

¹⁸ **Risttee.ee** [<http://risttee.ee/kes-me-oleme/saadikud/?view=mobile>], 24.05.2018

Ülistajad

"Me oleme Jumala ülistajad, kes igatsevad muutuda rohkem Tema sarnaseks.

Mõistes, et me oleme samaaegselt rohkem kadunud ja eksinud, kui iial arvata oskame ning enam armastatud ja igatsetud, kui eales loota oleme osanud, tekitab see meis vastusena sügava rõõmu ning igatsuse enam õppida tundma Jumalat, kes meid nõnda on armastanud. Ülistajatena kiidame me Jumalat kogu oma olemusega selle eest, kes ta on ning mis ta teinud ja tegemas on, ning igatseme teda aina rohkem tundma õppida ning Kristuse sarnaseks saada."¹⁹

4.2 3D Kogudus

"3D kogukonnad on avatud sõpruskonnad, mis saavad kokku igal pühapäeval koduses keskkonnas ja kuhu on oodatud kõik huvilised!

Kogukondades veedame mõnusalt aega, sööme ja jagame uudiseid oma eludest. Arutame ühiselt Piiblis leiduva üle ja oleme julged üksteise eest palvetama. Kogukondades on usaldav õhkkond ja alati toetavad suhted :)

Igal kuul kohtume me kõigi kogukondadega ühisel väljasõidul."²⁰

"Koguduse väljasõidud on mõeldud nii 3D koguduse liikmetele kui ka kõigile teistele huvilistele. Väljasõidud sisaldavad endas kolme olulist osa:

- visiooni jagamine Piiblist ja koguduse DNA-st lähtudes,
- informatsiooni jagamine ürituste ning muude tegevuste ja toimuva kohta,
- palveaeg individuaalselt, väikestes gruppides ja ühiselt kogudusega.

Need pühapäevad on ühtlasi 3D koguduse suurimad regulaarsed üritused, tuues kokku noored Tallinnast, Tartust, Pärnust, Jürist ja Viljandist.

Väljasõitudel kõlab alati hea ülistusmuusika, toimuvad tegevused õues ja sees ning heaks kombeks on alati ühiselt süüa."²¹

"Rakugrupid koosnevad 3-4 inimesest, kes kohtuvad regulaarselt selleks, et õppida ühise igatsusega rohkem Jeesust tundma ja kasvada Temaga sarnasemaks.

---

¹⁹ **Risttee.ee** [<http://risttee.ee/kes-me-oleme/listajad/?view=mobile>], 24.05.2018

²⁰ **Risttee.ee** [<https://3dkogudus.ee/kogukonnad>], 24.05.2018

²¹ **3D Kogudus** [<https://3dkogudus.ee/koguduse-valjasoidud>], 24.05.2018

Rakugrupis osalemine annab võimaluse igaühel saada küpsemaks Jeesuse järgijaks. Sel eesmärgil on rakugrupi liikmed üksteisega avatud ja ausad ning lubavad teistel oma ellu kõneleda.

Kui Sa soovid rohkem infot või kui Sul on soov liituda mõne 3D rakugrupiga, siis võta julgelt ühendust mõne kogukonnajuhiga. Nemad oskavad Sind viia kokku sobivaima rakugrupiga.

Lisaks oleme koostanud rakugruppide toetamiseks abistava materjali – lae see oma telefoni ja kasuta seda mugavalt rakugrupi kohtumise ajal:

3D koguduse rakuksid

Rakugrupp koosneb 3-4 inimesest, kes kohtuvad regulaarselt selleks, et õppida ühise igatsusega rohkem Jeesust tundma ja kasvada Temaga sarnasemaks

Rakugrupis osalemine annab võimaluse igaühel saada küpsemaks Jeesuse järgijaks. Sel eesmärgil on rakugrupi liikmed üksteisega avatud ja ausad ning lubavad teistel oma ellu kõneleda.

- Rakugrupp võiks oma potentsiaali täitmiseks kohtuda vähemalt **kaks korda kuus**.
- Rakugrupp ei ole mõeldud ainult kristlastele - see on üks parimaid viise, kuidas **inimesed, kes on kaugel Jeesusest** saavad lähedalt ja tõeliselt kogeda, kes on Jeesus ja mida Talle järgimine tähendab.
- Tõenäoliselt ei jõua te ühe kokkusaamisega kõiki küsimusi arutada, kuid pole hullu - järgmisel korral saate jätkata sealt, kus viimati pooleli jäite.
- Rakugrupi vestlustes võite kasutada etteantud teemasid ja küsimusi, kuid neid võib kohandada vastavalt vajadustele. Olulisi on hea meele pidada, et **me ei jätaks olulistest asjadest rääkimata** ainult sellepärast, et see on ebamugav!
- Rakugrupi liikmed **palvetavad** üksteise eest aktiivselt ja **huvituvad** regulaarselt sellest, kuidas teistel oma arengukohtadega läheb. Näiteks võite üksteiselt aeg-ajalt küsida, kuidas on õnnestunud ühiselt arutatud praktiliste sammude astumine.
- Kui rakugrupp kasvab 4-liikmeliseks, siis on aeg mõelda **grupi paljunemisele**. See tähendab ka mõne uue inimese lisandumist, et moodustada uued 3-liikmelised grupid. Nõnda kasvades saavad inimeste elud Jeesuse poolt muudetud üle kogu Eestil!

Palvetage ühiselt, et Jumal juhiks teie vestlust, ja küsige üksteiselt:

Millised on sinu elus võidud ja väljakutsed järgmistes valdkondades?

- **Jeesuse armastamine**
(tema tundma õppimine ja tema õpetuse rakendamine)
- **Vastutus oma isikliku usu elu eest**
(pidev kontakt Jumalaga läbi palve, Piibli lugemise jm)
- **Jeesusest tunnistamine** sõnade ja tegudega
- **Jeesusest kaugel olevate inimeste armastamine**
(regulaarne teadlik hoolivate suhete arendamine)
- **Terved suhted perekonnaga**
- **Koguduse armastamine**
(regulaarne teadlik hoolivate suhete arendamine)
- **Andide kasutamine teenimiseks**
(nii Jumala kui teiste inimeste suhtes)
- **Ustavus Jumalale rahaasjades**
(kümniise andmine, helde olemine, tark majandamine)
- **Südamepuhtus**
(ausus, meeleparandus, seksuaalne puhtus ja teiste kiusatustega võitlemine, andestamine)
- **Tervislik perspektiiv elule**
(tänu ja rõõmu põhjuste nägemine igas olukorras ja inimeses; teadlikkus, et kõige olulisem on see, millel on tähendus ka igavikulises mõttes)

Millised on tänasest vestlusest lähtuvalt sinu järgmised sammud, et areneksid arutelus esile tulnud väljakutses?

3D koguduse igatsus on, et meid iseloomustavad põhiväärtused oleksid *tõeline pühendumine, julge usk, tegudega armastus, pidev elumuutus ja kustumatu rõõm*.

Millise põhiväärtuse ellu rakendamisele võiksid sa rohkem rõhku pöörata ja kuidas?

Keda ja kuidas saaksime kutsuda oma rakugrupiga ühinema?

Kas on midagi, mida tunned, et oleksid pidanud või tahtnud täna veel jagada?

Palvetage ühiselt!

4.3 MOKO

"Mosaiik kogudus koosneb väiksematest kogukondadest ehk MOKOdest. Meie jaoks on kogudus justkui perekond ja sellepärast koguneme pühapäeviti tavaliselt koguduseliikmete kodudes. Kirik kodus on võib-olla natuke ootamatu variant, aga just nii kogunesid ka esimesed kristlased 2000 aastat tagasi.

Traditsioonilise jutluse asemel on meil arutelu mõne Piibli kirjakohta üle, koos ülistame, sööme ja räägime juttu. Anname oma parima, et iga tulija tunneks end meie kogunemisel teretulnuna.

Praegu on meil neli MOKO: Nõmmel, Viimsis, Kesklinnas ja Kristiines. Igal Mokol on paar-kolm kodu, mille vahel kogunemisi jaotatakse. Kui tahad liituda, saad kõige täpsema info küsida vastava grupi kontaktisikult."²³

4.4 Järeldused

Kõik kolm kogudust räägivad sellest, et kuuludes samasse koguduslikku organisatsiooni, puudub neil tegelikult erinevatel väiksematel koos eksisteerimise vormidel kindel vorm ja laad. Kodugrupid, väikegrupid, rakugrupid, arutelugrupid, lauaosadus, jutustamine, pillimäng - need on vaid osad sõnad, mis nendest tekstidest läbi kõlama jäid. Kõigil neil on sarnased ideoloogilised arusaamad edukast kogukondlikust mõjutusviisist ja osalemisest ühiskonda kogudusega lõimumisel. Võimalik, et need on ka põhjused, miks need kogudused niivõrd edukad on, võimalik, et põhjuseid tuleb otsida kusagilt mujalt. Aga antud uurimuse käsitluses teen järelduse, et nende koguduste kandvaks jõuks on liikumuslik olemus ja sellele pinnale on ehitatud struktuurid, mis püüavad seda liikumist aidata ja edendada oma ülesandes olla kristliku sõnumi häälekandjaks ja meediumiks ühiskonnas.

---

²³ Moko.ee [<https://moko.ee/info/>], 24.05.2018

5. JÄRELDUSED

5.1 Organisatsiooni ülesanded

5.1.1 Luua õpetuslikku sisu

Nagu eelnevast on välja tulnud, siis organisatsiooni tugevus ja vajadus tuleb välja spetsialiseerumisest. Organisatsioonis on võimalik jaotada rollid vastavalt inimeste arvule ning andidele. Liikumises puudub selline koordineeritus ilma organisatsioonilise elemendita. Seetõttu pakun omalt poolt välja, et koguduse kui liikumise organiseeritud vormi ja selle juhtide peamine ülesanne peaks olema midagi sarnast Kõrgema Usuteadusliku Seminari Kutsekoolile. Õpetuslike arusaamade ja kitsaskohtade õpetamise läbi luuakse sisuliselt spetsialiste, kellel on võimalik liikumist juhtida edukamalt ja paremini tegelema üldise eesmärgiga ning seeläbi tekitama samast inimhulgast suuremat mõju ühiskonnale. Evangelisatsioon ei ole ju ainult inimeste usku pööramine, vaid kogu ühiskonna vormimine võimalikult Jeesuse õpetuse sarnaseks. Seetõttu tuleks endalt küsida võimalikult palju ka selles protsessis olles, kuidas hakkab elama edasi see sama õpetus või kirjutatu juhul, kui isikut, kes seda õpetas, enam vahetus läheduses ei ole. Seetõttu olen isiklikult pidanud parimaks variandiks võimalikult tabavad ja lühikesed videojutlused/arutelud mingil konkreetsel teemal. Mõningad näited sellest lähenemisest on olemas mu youtube.com kanalil, mille lisan kaasa selle tööga.²⁴

5.1.2 Anda välja kirjandust

Teine variant oleks anda välja õpetuslikku sisu, millele liikumise kõikides kihtides saaks toetuda. Nii noored kristlased kui vanemad inimesed vajavad vastavalt arusaamisele enda tasemele vastavat kirjandust ning ka viiteid, kust võiks leida lisainformatsiooni. Oma koguduslikus teenimises olen sageli kokku puutunud inimestega, kes küsivad asju, millele on väga lihtne anda vastuseid läbi argumenteeritud arutelu, aga millele nad oma senise elu jooksul pole sisulisi vastuseid saanud. Olen sageli mõelnud, et needsamad vestlused tegelikult oleks

---

²⁴ Youtube.com

[https://www.youtube.com/user/MartPoort/videos?shelf_id=0&view=0&sort=dd&view_as=subscriber],

24.05.2018

vaja kuidagi salvestada, sest neidsamu küsimusi küsivad nii paljud inimesed väga sageli. Kirjandus võiks olla liigitatud süstemaatiliselt nagu nii mõneski koguduses on tehtud kirjanduse letis koguduse riietusruumis või mõnes teises eesruumis.

5.1.3 Esindada riigis

Üks koguduse kui organisatsiooni olulisimaid eesmärke on tegelikult ka olla esindusorgan. Nagu eelnevas arutelus välja tuli, siis organisatsiooni üks põhilisi ülesandeid on tegelikult olla nn käega katsutav liikumise vorm, organiseeritud sellisel viisil, et seaduslikud instantsid ja teised organisatsioonid saaksid suhelda ja mõtteid vahetada ning seeläbi omada suuremat mõju ühiskonna struktureeritud osades.

Kui kogudus kui organisatsioon tahab näiteks seista samasooliste abielu vastu riigis, siis peab selleks olema mingi esindusorgan või esindusisik. Selleks on väga hea, et on olemas Kirikute Nõukogu ja konfessioonidel omad esindusorganid. Kui nüüd kogudus kui organisatsioon tahab midagi saavutada, siis peab sellel esindusorganil olema ka mingi mandaat, mille alusel esindajad koguduse nimel räägivad. Seda aga ei saaks olla ilma organiseeritud juhtimise.

5.1.4 Riiklikud toimingud

Kui kogudus organisatsioonina ei oleks enda kanda võtnud juba minevikus perekondlikke toiminguid, siis oleks tõsiselt küsitav, kuhu täpselt paigutuks riiklikul tasandil sellised funktsioonid nagu laulatused ja matused. Kuigi algkoguduse aegadel olid riiklikud toimingud sisuliselt kogukondliku tunnustuse alusel ja neid oleks saanud ka kogukonna tasandil lahendada, siis rahvaloendused ja riiklikul tasandil koostöö poleks juba mõnesaja aasta pärast enam võimalik olnud ilma Rooma riigis kiriku vastutusala suurenemiseta. Sellest kõigest võiks aga täiesti omaette töö kirjutada.

5.1.5 Sellega seonduv vastutus

Kui koguduse vastutusena näen ma eelkõige esindusorganiks olemise ja õpetuslike aluste panemise, siis sealt tuletatuna on koguduse juhtkonnal ka oluline vastutus teha see kõik

kogukondadele ja liikumise erinevatele teistele vormidele kättesaadavaks ja vajadusel anda täiendavat selgitust. Võtame näiteks organisatsiooni Koma²⁵.

Oma visiooniks on nad sõnastanud "Olla osa Jumala liikumisest, mis mõjutab ühiskonda ja muudab elusid" ja missiooniks "Varustada noori juhte täitma Kristuse misjonikäsku". Sisuliselt täidab Koma olulisel viisil koguduse organiseeritud osa ühte olulisimat rolli: olla õpetav ja varustav element liikumise edasiviimiseks. Sisuliselt treenitakse grupijuhte (liikumise olulisimat jõudu) ning varustatakse neid samu kogukondi erinevate laagrite korraldamise läbi. Koma on hea näide, kuidas organisatsioon võib olla väga tugevalt organiseeritud ja samas ka amorfne, olles ise tugev osa liikumuslikust elemendist. Kui koguduse organisatsiooniline osa ei suuda luua linki liikumise ja juhtide vahele, siis tekib sisuliselt vaakum liikumise kandjate ja struktureeritud juhtimise vahele. Üheks viisiks ajalooliselt, kuidas sellest situatsioonist üle saada, on revolutsioon, aga sellega seondub sageli oluline kadu liikumise identiteedikriisis olevate liikmete vahel, kes ei suuda adopteerida uut ideed ja kes seetõttu kaugenevad liikumisest kuni isegi selleni, et ei pea ennast enam osaks liikumisest. Seetõttu pean väga oluliseks luua pidev dialoog varustajate (juhtide) ja tarbijate (liikmete) vahele.

Jeesus sõnastas selle väga hästi - Jh 13:14-15 "Kui nüüd mina, Issand ja Õpetaja, olen teie jalgu pesnud, siis tuleb teilgi pesta üksteise jalgu, sest ma olen teile andnud eeskujuga, et teiegi teeksite nõnda, nagu mina olen teile teinud." Jeesuse väitel on suurima roll olla väikseim²⁶.

5.2 Liikumise ülesanded

5.2.1 Kogukondlik

Liikumise peamised rollid tulevad välja nii liikumiseks olemise põhilistest määratlustest, aga ka Jeesuse algatatud liikumise seatud mõõdupuudest. Need on juba välja toodud selle töö esimeses osas, aga kui vaadata lisaks Piiblist leitavale konkreetsest kultuuriruumist mõningaid jätkusuutlikke näiteid nagu Risttee, 3D Kogudus ja MOKO ning lisaks ka Koma, siis võime julgelt väita, et koguduse kui liikumise oluline eluvajalik enesemääratlus on olla kogukondlik. Minu isiklik kogemus näitab seda, et kogudusest kaovad kõige lihtsamini inimesed, kellel puudub tugev link kogudusega. Mõned kogukonnad on leidnud, et parima kogukondliku kaasatuse saavutab kogudus siis, kui ta leiab endale rolli ühiskonnas leiduvate valupunktidega

---

²⁵ **K-oma.ee** [<https://k-oma.ee/>], 24.05.2018

²⁶ Mt 20:26 Nõnda ei tohi olla teie seas, vaid kes iganes teie seas tahab saada suureks, olgu teie teenija,

tegeledes. Seetõttu on mõned kristlikud kogukonnad võtnud enda eesmärgiks tegeleda abivajajatega tänavatel, mõni on leidnud enda missiooni tegeleda üksikute vastsünnitanud emadega või alles last ootavate üksikemadega. Mõned kogukonnad püüavad leida kogukondlikku tunnetust evangelisatsioonis, aga sellel on nn kaheteralise mõõga karakteristikat! Kui kogukonna liikmed tunnevad, et evangelisatsioon väljapoole kogukonda ennast on olulisem kogukonna enda sees toimuvast pühitsusest, siis hakkab see kogukond lagunema. Seeläbi aga jõutakse uuesti ringiga algusesse tagasi, sest väljapoole suunatud misjon ei toimi, sest liikumine sisemiselt ei ole enam toimiv ja siis peab see kogukond uuesti üle vaatama enda prioriteetidid.

5.2.2 Ellujäämine

Teine koguduse oluline roll on idee akumulatsioon. Seda saab teha nii kirjasõnas kui ka liikumises eneses. Kui liikumine väidab, et tahab olla armastav kogukond, aga seda ollakse ainult paberil või oma väljaütlemistes, siis saab see liikumine toimida ainult pärast olemasoleva liikmeskonna surma. See aga tähendab sisuliselt generatsiooni vahetumist ja on aeganõudev protsess. Kui aga kogukond suudab oma toimimises ja igapäevaelus oma statuute väljendada ja toimida oma sõnade kohaselt, siis on see selle liikumise elus püsimise koha pealt parim võimalik lahendus. Lisaks kaasneb sellega sageli liikmeskonna kasv või vähemalt oma arusaamade selgekujuline väljendamine ühiskonnas.

5.3 Liikumise eelised

5.3.1 Muutub väga kiiresti vastavalt vajadusele

Mida vähem on liikumises osakaalu struktuurselt organiseeritud osisel, seda kiiremini suudab liikumine adapteeruda muutunud situatsioonile. Toome näiteks koguduse puhul olukorra, kus ühel kogudusel on kahekümne aasta pikkuse laenulepinguga korda tehtud kogudusehoone katus, teisel kogukonnal aga samal ajal on koosviibimised hajutatud väiksematesse gruppidesse üle terve linnaosa. See toob kaasa segregatsiooni erinevate gruppide vahel, aga see omakorda annab ka võimaluse vajadusel liikuda ühest linna otsast teise väga kiiresti. Juhul kui on vaja midagi suuremat korraldada kõikidele kogukondadele korraga, siis on võimalik rentida üheks korraks suuremat kontserdihalli või mõne muu sobiva ruumi. See omakorda seab olulised

piirangud muidugi tehnikale ja soodustab oluliselt vahendite kulumist, aga mulle tundub, et eriti koguduse noores, algusetapis olles on see kindlasti parim lahendus. Samamoodi on võimalik väga kiiresti kohanduda vastavalt mõne üksikindiviidi või perekonna vajadusi silmas pidades. Kui keegi kogukonnast jääb haigeks, siis on võimalik kiiresti ümber mängida kokkusaamine kellegi teise kodus või just vastupidi minna teda külastama. Suure organisatsiooni korral on sellised ümberorganiseerumised oluliselt keerulisemad.

5.3.2 Inimesed tahavad kaasatud olla

Samuti on üheks oluliseks liikumise erisuseks võrreldes organisatsiooniga kaasatus. Raamatus “Starfish and the spider” toodud näite alusel on Wikipedia üks parimaid näiteid sellest, kuidas andes inimestele vabaduse kaasa teha, tulevad nad ka algatusega rohkem ja kirglikumalt kaasa, võrreldes olukorraga, kus keegi teine neile ülesandeid jagab.²⁷

5.3.3 Juhtide puudumisel või ebakompetentsuses

Kui juhtimine lakkab, siis on sisuliselt ainsaks liikumise edasiviivaks jõuks liikmeskond. Mis omakorda on ka liikumistel põhinevate organisatsioonide suurimaks tugevuseks. Kui juhid on ebapädevad vastu võtma otsuseid või pole lihtsalt ise parasjagu kohal, siis liikmeskond võib iseseisvalt probleeme lahendada. See aga tekitab sageli olukorra, kus juhtideni ei jõuagi madalatasemeliselt lahendatud probleemid, vaid lihtsalt teadmine, et need probleemid on vastavalt lahendatud. Seeläbi võivad organisatsiooni juhid võtta oma ülesandeks hoopis liikumise erinevates piirkondades ja harudes sarnaste probleemide erinevate lahenduste analüüsi ning seeläbi pakkuda suuremat pilti nähes uue lahendusmustrit kogu organisatsioonile või liikumisele laiemalt.

---

²⁷ **Brad Christerson**, Richard W. **Flory**, „The starfish and the Spider: „The unstoppable Power of Leaderless Organizations“. Portofolio, 2006, 74

5.3.4 Tagakiusus

Tegelikkuses on päris keeruline kaasa mõelda tänapäeva Eestis tagakiusust kui sellisest usulisel pinnal. Võimalik, et selleks tuleks tagasi vaadata okupatsiooniaega ja sealt andmeid koguda, aga ma arvan, et ka sellega ei jõuaks sisuliselt väga kaugemale, kuna toonane tagakius oli tegelikult väga sihilikult liikumise organiseerituse vastu suunatud. Toonane valitsus püüdis süstemaatiliselt lõhkuda käsuahelat, arvates, et seeläbi lõhub ta ka liikumist ennast.

Näiteks võib tuua EEKBL tekke, kus valitsevad instantsid lootsid erinevaid usugruppe kokku pannes tülide läbi lõhkuda koguduse ühtsust. Teiseks näiteks võib lugeda ajaloost okupatsioonivõimu alguses kogudusi puudutavat määrust, mille alusel keelati kogudustel omada kinnisvara. See kõik aga mõjutab ju tegelikult ainult kogudust kui organisatsiooni. Kogudused jätkasid põranda all oma tegevust ja toimisid täiesti edukalt kuni okupatsiooniaja lõpuni. Samas võib näha nn idabloki riikidest seda, et kogudusel jäi täitmata oma organisatsiooni põhiline roll olla kandepind ülejäänud ühiskonna jaoks ning seeläbi on kogu ülejäänud, mitte-uskliku ühiskonna arusaam usust peaaegu olematu. Ometi tagakiusu kontekstis liikumine kui selline jäi edukalt toimima.

"Lisaks sellele näitas kogudus tugevat ometi paindlikku organiseeritust, suurt sisest distsipliini ja lojaalsust ning olulist sidusust ja ühtsust hoolimata sellest et kogukonnad olid pillutatud üle terve impeeriumi."²⁸ Algekoguduse elu uurinud autor räägib selles lõigus neljanda sajandi alguses Rooma impeeriumis laialdaselt levima hakanud koguduse tugevusest ja sellest kuidas see oli samaaegne meeletu tagakiusu ja küüditamisega. Võime järeldada et tagakiusus oli kogudus ühest küljest sunnitud olema tugev, aga teisest küljest nende tugevus tingis ka nende edu mis omakorda tõi kaasa veel suurema tugevuse.

5.3.5 Kriitiline suurus

Oma raamatus Läbimurdepunkt tutvustab Malcolm Gladwell üht printsipi mida ta nimetab 150 reegliks.²⁹ Ta väidab, et sageli organiseeruvad inimgrupid maksimaalselt 150 inimese

---

²⁸ Oskar **Skarsaune**. "In the shadow of the temple - Jewish influences on early christianity." United States of America: Inter Varsity Press, 2002, 426.

²⁹ Malcolm **Gladwell**. „Läbimurdepunkt – sellest, kuidas väikestel asjadel võib suur mõju olla,“ Toim. Külli Suurevälja. Tallinn: Pegasus, 2004, 156.

suurustesse gruppidesse ja grupi suurenedes tekivad lõhenemised ja uued grupid grupi siseselt. Militaarias leitakse, et maksimaalne efektiivse grupi suurus on 200 inimest, see aga on tekkinud sisuliselt katseeksitusmeetodil. Suuremate gruppide puhul tekib oluline vajadus sisse seada täiustatud hierarhiad ning kontrollmehhanismid. Väiksemate korral aga toimub see naturaalselt. Kui nüüd tema poolt kirjeldatud tõe pähe võtta, siis klappib see minu vaatlusandmetega, et kogudused Eestis jäävad samuti sageli toppama sarnaste numbrite juurde. Eesti kogudusi iseloomustab sama tendents. Suuremaid kogudusi võiks minu ettepanekul nimetada koguduste liiduks. Võttes näiteks Oleviste koguduse olen alati väitnud, et ei ole võimalik olla vennalikus osaduses või isegi mitte pinnapealselt tunda kõiki koguduseliikmeid, seega ainus sisuline asi mis neid koguduseks seob on pühapäeviti samal ajal samas kohas sama jutlust kuulama tulemine. Kui arvestada, et kogukondadel üle 150 inimese sisuliselt ei ole võimalik efektiivselt kogukonnana käituda, siis pakun omalt poolt, et võibolla oleks efektiivsem neid kogudusi jagada pisemateks gruppideks, mida sisuliselt ka kodugruppide ja tööharude läbi tehakse.

5.4 Liikumise puudused

5.4.1 Organiseeritus

Tahes mõjutada suuremat hulka inimesi, on mõistlik anda võimalikult palju autonoomsust väikestele inimgruppidele, aga kui liikumisel puudub organisatsiooniline juhtimine, siis jääb sageli vajaka erinevate gruppide vahelisest suhtlusest. See tähendab, et kui kõik väikesed kogukonnad tegelevad suures pildis samade probleemidega, siis võiks olla organisatsioon see, kes koordineerib kõikide nende lülide vahelist suhtlust ja ka ressursside jagamist. Heaks näiteks võib tuua algkoguduse ajastust raha kogumise erinevatele teistele kogukondadele või piirkondadele. Fl 4:15 "Teie, filiplased, ju teate, et evangeeliumi kuulutamise alguses, kui ma Makedooniast lahkusin, ei olnud ükski kogudus peale teie andmise ja võtmise arvestamisel minuga osaduses." Selles osas on vajalik kogukondade vaheline koordineerimine ja organiseeritus. Samuti on mõistlik ühel kogukonnal kodugrupimaterjale välja töötades teha need avalikult kättesaadavateks ka teistele. Siinkohal võiks teha ettepaneku ka EEKBL efektiivsemalt infoajastu võimalusi ära kasutama ja luua andmebaas olemasolevatest materjalidest. Esimeses etapis võiks need kokku koguda ja seejärel hakata neid ka mingis mahus teoloogilistest aspektidest üle vaatama ja vajadusel korrekture sisse viima. Liikumisel ilma organiseeritud juhtimiseta on need protsessid raskendatud või üleüldse võimatud.

5.4.2 Majanduslikud aspektid

Majanduslikust aspektist on liikumised alati ülilikviidsed ja saavad suhteliselt lihtsalt väiksemaid nn lokaalseid tulekahjusid kustutada kiiresti. Kui mõni koguduseliige vajab abi, siis on kohalik kogukond kiireim reageerija. Aga kui vaadata suuremaid vajadusi, siis on alati hea, kui liikumistele tekivad organisatsioonid. Nii võib näiteks tuua Punase Risti ja ka koguduse laiemas tähenduses organisatsioonilises mõttes.

Heaks näiteks organiseeritud pikemaajalisest tegevusest võib tuua Korintose koguduse, kes koos galaatlastega korjasid puuduses vaevlevatele korjandust. Ilma organiseeritud juhtimiseta poleks seda olnud võimalik teha.

1Kr 16:1-3 "Korjandusest pühade jaoks: nii nagu ma olen korraldanud selle Galaatia kogudustes, nõnda tehke ka teie. Iga nädala esimesel päeval pangu igaüks teist midagi tallele oma jõudu mööda, kuidas ta käsi lubab, et raha ei korjataks alles siis, kui ma tulen. Aga kui ma olen päralt jõudnud, siis ma saadan kirjadega need, keda te iganes arvate kõlbavat, viima teie anni Jeruusalemma"

Pauliinlikud kogukonnad koosnesid eelkõige "vabadest käsitöölised ja väikekaupmeestest"³⁰ Kuigi nendes kogukondades oli ka orje ning rikkamaid inimesi, siis suutis see kogukond edukalt enda varasid ümber jagades ja teineteist toetades leida parimaid meetodeid kuidas kogukonda ja seeläbi liikumist võimalikult efektiivselt elus hoida.

5.4.3 Mõjuvõim riiklikul tasandil

Nagu eelnevalt juba arutletud, siis selleks, et tänasel päeval ühiskonna struktuure ja institutsioone muuta ja mõjutada, on vaja midagi käega katsutavamalt kui lihtsalt hulk sarnaselt mõtlevald ja ühise eesmärgi suunas liikuvaid inimhulki. Selleks on vaja organisatsioonilist esindusorganit. Ilma selleta on liikumisel riiklikul tasandil väga raske midagi ära teha ja otsustusprotsessides kaasa rääkida.

---

³⁰ Ekkehard W. **Stegemann**, Wolfgang **Stegemann**. „The Jesus movement - A social history of its first century“. Minneapolis: Fortress Press, 1999, 292.

5.4.5 Trademark'i puudumine

Usunditel kui liikumistel on sageli vägagi selgelt eristatavad liikumist iseloomustavad statuudid ja märgilised sümbolid, aga hoolimata sellest on nendel *trademarkide* 'l vaja kohta, kus esineda. Selleks on organisatsioonidel väga lihtsad meetodid. Näitena võib tuua kirikute tornidesse paigutatud ristid, pastor kui kogukonna häälekandja laiemas ühiskonnas ja pühapäevased väljapaistvad koosolekud kirikutes. Need kõik on sisuliselt *trademarki*'d, mida ühiskond märkab hoolimata sellest, kas nad on nõus selle usuvoolu tõekspidamisega või mitte. Neid sümboleid lihtsalt on võimatu mitte märgata. Liikumisel ilma organisatsioonilise ülesehituseta on raske aga leida ühiskonnas sellisel määral ja viisil kõlapinda ja nähtavust. Selleks peaks iga natukese aja tagant leiduma keegi, kes selle liikumise eestvedajana meedias või muul viisil laiemas üldsuses sõna võtaks ja keda märgataks.

KOKKUVÕTE

Kogudused on organiseeritud kogukonnad, mille eesmärgiks on elada elu Kristuse õpetuse alusel. Seetõttu on need kogukonnad vorminud ennast toimima vastavalt Piibli õpetusele. Käesolevas töös arutlesin selle üle, kuidas on koguduslik arusaam liikumises kujundanud neid organisatsioone, mida klassikalises mõttes kutsume kogudusteks. Minu hüpotees selle töö koostamise alguses oli, et kogudus võiks olla kriisisituatsioonides ja laiemas pildis muutavas ühiskonnas nn alt üles organiseeritud struktuuriga efektiivsem. See võiks tähendada seda, et me peaksime koguduse organisatsioonilisi elemente vormima vastavalt liikumise vajadusi silmas pidades, mitte vormima liikumist koguduse organisatsioonilisi tavasid silmas pidades. Sel viisil oleks kogudus oluliselt jätkusuutlikum. Kokkuvõttes arvan, et kogudus võiks adapteerida endasse kitsa riigi elemente, st et juhtivelemente võiks olla minimaalselt ning põhiline rõhk juhtival elemendil võiks olla mitte igapäevaselt mõjutada koguduse kui liikumise tööd, vaid koguduse juhtelementide, kaasaarvatud juhtide ülesanne peaks olema varustada liikumist eelkõige õppematerjalide ja toetavate struktuuridega. Kriisisituatsioonis on liikumised kõige efektiivsemad alati juhul, kui nad on võimelised adapteeruma ja muutuma võimalikult kiiresti, see aga on ülevalt alla juhtimise korral äärmiselt keeruline. Koguduse väikestele gruppidele (silmas on peetud kogukonna gruppide suuruseid elemente - maksimaalselt 40 inimest), tuleks anda võimalikult palju autonoomiat ja ka reglementatsioone välja töötades tuleks mõelda, kuidas võimalikult efektiivselt need võiksid toetada kodugruppide/kogukondade tööd. Edasiseks lugemiseks käesoleva töö lugejale soovitan “The Starfish and the Spider: The Unstoppable Power of Leaderless Organizations” Ori Brafman'i ja Rod Beckstrom'i raamatut. See räägib detsentraliseeritud liikumiste eelistest tsentraliseeritud juhtimisega organisatsioonide ees. Teine soovitus oleks tutvuda missionaalsete kogukondade rajamise ühe parima näitega - Neil Cole kirjutistega. Omapoolse ettepanekuna pean organisatsioonilist kogudust kõige tugevamaks juhul, kui rakendatakse printsiipi, mille kohaselt juhid on suurimad teenijad liikumise madalaimatele tasanditele, ehk siis juhtide ülesanne peaks olema liikumisele toota õppematerjale, mitte niivõrd igapäevaelu ja eelkõige koosviibimisi organiseerida ja läbi viia. Seeläbi pean oluliseks kolme asja: organisatsioon peaks keskenduma õppematerjalide tootmisele, mille näitena olen lisanud omaenda youtube.com kanali, kuhu olen pannud mõned näitena tehtud videod. Teiseks peaks koguduse juhtkond tegelema ressursside jagamisega gruppide vahel, seda nii materjalide kui ka varaliste ressursside osas. Kolmandaks, peaks juhtkond tegelema koguduse esindamisega riiklikul tasandil. Ülejäänud kõik tuleks anda kogukondade endi vastutada. Sellisel viisil toimides tagame selle, et kogukonnad tunnevad

vastutust ja ka võimalust ise enda ümber olevat mõjutada ja seeläbi saavutada oluliselt suurema kaasatuse. See peaks ka kehtima väikestest gruppidest koosnevate nn kodugrupikoguduste puhul.

Mida rohkem anda liikumisele endale vabadust otsustada ja tegutseda, seda suurema kaasatuse ja madalatesemeliste juhtide esilekerkimise saavutame, mis on liikumisele pikas plaanis väga oluline.

KASUTATUD KIRJANDUS

I Eestikeelsed allikad

Autor teadmata. Erakogu. "Kogudus kui muutuv kogukond - baptistiline koguduslik elu ja juhtimine Pole mõtet vahetada Rooma paavsti kohaliku paavsti vastu".

Erakogu. Tallinna Ülikooli sotsiaalteaduste loengust kirjutatud konspekt. 2015.

Gladwell Malcolm. *Läbimurdepunkt - Sellest kuidas väikestel asjadel võib suur mõju olla.* Tallinn: Pegasus, 2000.

Greene Robert. *33 sõjastrateegiat.* Tallinn: Ersen, 2016.

Herem Martin. "Metsavendade strateegia ja tegevuse analüüs: R. Saaliste poolt organiseeritud metsavennad aastatel 1947-1950". Magistritöö. ALLIKAS 2012

Prignle Hamish ja Thompson Marjorie. *Hingega bränd - kuidas sotsiaalseosega turundus kujundab brände.* Tallinn: Pegasus, 2003.

Raeper William, Smith Linda. *Pilk ideede maailma.* Tallinn: Koolibri, 2003.

II Võõrkeelsed allikad

Brafman Ori, Beckstrom Rod A. *The Starfish and the Spider: The Unstoppable Power of Leaderless Organizations.* Portfolio, 2006. 29 juuli,

Christerson Brad, Flory Richard W. *The Rise of Network Christianity.* Oxford University Press, 2017.

Skarsaune Oskar. *In the shadow of the temple - Jewish influences on early christianity.* United States of America: Inter Varsity Press, 2002.

Stegemann Ekkehard W., Stegemann Wolfgang. *The Jesus movement - A social history of its first century.* Minneapolis: Fortress Press, 1999.

Tzu Sun. *The art of war.* China: 5 saj eKr. 1910.

Wilken Robert Louis. *The First Thousand Years: A Global History of Christianit.* New Haven/London: Yale University Press, 2012.

III Interneti allikad

3dkogudus.ee [<https://3dkogudus.ee/koguduse-valjasoidud>], 24.05.2018

Chapman Henry Palmer. “*Catholic Encyclopedia (1913)/St. Cyprian of Carthage*”.

[[https://en.wikisource.org/wiki/Catholic_Encyclopedia_\(1913\)/St._Cyprian_of_Carthage](https://en.wikisource.org/wiki/Catholic_Encyclopedia_(1913)/St._Cyprian_of_Carthage)],

21.05.2018

Jackson Eric. “*Sun Tzu's 31 Best Pieces Of Leadership Advice*”

[<https://www.forbes.com/sites/ericjackson/2014/05/23/sun-tzus-33-best-pieces-of-leadership-advice/#258f93fd5e5e>], 23.05.2018

K-oma.ee [<https://k-oma.ee/>], 24.05.2018

Moko.ee [<https://moko.ee/info/>], 24.05.2018

Risttee.ee [<http://risttee.ee/kes-me-oleme/kes-ja-mis-on-risttee/?view=mobile>], 24.05.2018

Radulovic Petrana. “*The secret genius of Google's '20% time' rule*”.

[<https://mashable.com/2018/05/11/google-20-percent-rule/?europa=true&#eJymZWhFmkqO>],

21.05.2018

Taylor Justin. “*Early Church Growth*”.

[<https://www.thegospelcoalition.org/blogs/justin-taylor/early-church-growth/>], 23.05.2018

Vanderstelt Jeff. “*What Is a Missional Community?*”

[<http://www.desiringgod.org/articles/what-isa-missional-community>], 24.05.2018

Youtube.com

[https://www.youtube.com/user/MartPoor/videos?shelf_id=0&view=0&sort=dd&view_as=subscriber], 24.05.2018

SUMMARY

Church as a movement

Mart Pöör

This paper started with an idea. Idea that our church nowadays is too much centralized. That in general is not necessarily a bad thing, but in a long run it does affect the church. It makes the church to wait approval from the leaders and roots apathy in the congregation itself. So I analyzed the Early Church and what were the principles they decided to build their movement on. Then I argued a little over the movement vs organization principle that comes from Robert Michels work and from the book "The Starfish and the Spider: The Unstoppable Power of Leaderless Organizations" by Ori Brafman and Rod Beckstrom. Then I analyzed few of the most successful churches in Estonia and gave a thought on how they managed to become so successful. In conclusion I would say that the more every member of the movement feels like being involved in everything the church does, the better the movement is fed. In conclusion I think the organizations main purpose is to feed the movement with study materials and resources, nothing more.

I used several different books about the movements and how they form and what makes them effective. Also I used open source intel about 3 churches and analyzed how they have organized themselves.

Paper is written in Estonian.